

NOVÝ ZÁKON O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH - ZEMĚTŘESENÍ NA OBCÍCH

Samotný nadpis napovídá, že v dnešní tématické příloze se budeme věnovat sociálním službám. Je tomu tak proto, že nový zákon, který začne platit od 1. ledna 2007, zásadně změní role obcí v této oblasti. Dotkne se zejména obcí s rozšířenou působností. Příloha vám přináší přehled povinností, které budete muset plnit v samostatné i přenesené působnosti. Naleznete zde i názory odborníků, z města i kraje, kteří mají přípravu na uvedení zákona v praxi na starosti. Za předkladatele zákona MPSV na otázky Svazu odpovídá ředitel odboru sociálních služeb.

Zákon o sociálních službách zavádí několik nových povinností obcím s rozšířenou působností. Týkají se zejména tzv. příspěvku na péči, což je nová dávka, kterou budou tyto obce vyplácet přímo občanům za účelem nákupu sociálních služeb. Obec bude muset provést sociální šetření v bytě žadatele, ve správním řízení rozhodnout o dávce a následně kontrolovat i využití této dávky. Pro zabezpečení těchto povinností je v návrhu státního rozpočtu plánováno navýšení příspěvku na výkon státní správy o 203 mil. Kč, což odpovídá nákladům na přibližně 400 nových zaměstnanců obcí – tzv. sociálních pracovníků. Tento údaj je stejný, jako byl v důvodové zprávě k zákonu ještě v době jeho projednávání. Nicméně z dotazníků, kterými Svaz oslovil obce s rozšířenou působností, vyplynulo, že na zabezpečení této agendy bude potřeba minimálně dvojnásobek zaměstnanců. Proto Svaz požaduje navýšení příspěvků o dalších 250 mil. Kč.

Obce, jejichž příspěvkové organizace zároveň sociální služby poskytují, budou od příštího roku řešit také pravděpodobně výpadek ve financování těchto příspěvkových organizací. Od příštího roku již nebude poskytována dotace na lůžko a všechny sociální služby by měly fungovat na základě úhrad od uživatelů, tedy příspěvkem a péčí. Dofinancovány by měly být prostřednictvím státní dotace. O dotaci bylo nutno žádat prostřednictvím krajského úřadu do konce srpna. Odhaduje se, že souhrnná výše těchto žádostí je cca 9,2 mld. Samotné kraje ji odhadují na 7 mld. Kč. Ve státním rozpočtu je však na tyto dotace určena částka pouze 4 mld. Kč.

Příprava návrhu zákona o sociálních službách, v určité fázi zpracování nazývaného též „o sociální pomoci“, probíhala v podstatě od poloviny devadesátých let minulého století. Svaz měst a obcí České republiky byl v této věci od prvopočátku aktivní. A to i přesto, že „sociální“ problematika nebyla nikdy ve středu zájmu většiny starostů či primátorů našich obcí a měst. Vysvětlení nezájmu má přitom zcela jednoduché racionální odůvodnění. První zákon o obcích, který spatřil světlo světa po roce 1989, musel logicky navazovat na kompetence, kte-

ré měly v minulém období národní výbory. Odmyslíme-li si vágní povinnost vyplývající ze zákona o obcích „pečovat v souladu s místními předpoklady a zvyklostmi ...“ tedy starat se v podstatě o vše, co souvisí se životem obce, tak vztah obce k sociální problematice, především k tzv. službám, zmíněn v žádné legislativě nebyl. Zastupitelstva proto logicky při rozhodování, na co použít finanční prostředky obce, kladla na první místo základní školy (jasně definované povinnosti pro každou obec, nehledě na dnes již polozapomenutý katastrofální fyzický stav majetku), kanalizace, plynové přípojky, posléze i rozvoj sportovišť a kulturních zařízení či další aktivity, podle zájmů občanů daného území. Připočteme-li k tomu neuvěřitelnou vytiženost starostů, pak se ani nelze divit, že se ve svém „volném pracovním čase“ sami od sebe příliš nezabývali transformací sociálních služeb z podoby, kterou jim vtiskl po roce 1948 model komunistického státu, který chtěl organizovat ve jménu občanova dobra vše, tedy i péči o sociálně potřebné. Role obce, která měla historicky vždy svoji nezastupitelnou roli v péči o ty, kteří se o sebe sami nedokázali postarat, respektive kde tuto roli nemohla sehrát neuzší rodina, byla zrušena.

Svaz se snažil od roku 1994, prostřednictvím Komise pro zdravotně postižené občany a několik let poté po ustavení i Sociální komise, připomínkami a oponováním napravit především deformovaný vztah veřejné správy ke svým občanům. Podstatou svazového úsilí nebylo ani tak zasahovat do ryze odborných ustanovení, ale zejména najít pro obce to správné místo v systému. Po zkušenostech s přístupem státu, který často řeší své problémy na úkor obcí, Svaz kladl důraz zejména na odpovídající finanční zajištění povinností vyplývajících z nového zákona.

V obecně nejširší rovině by bylo krátkozraké hodnotit nový zákon o sociálních službách jako špatný. Pro samotné klienty, což je asi nejdůležitější, je zlomový a jistě přínosný, přestože zdaleka vše není dořešeno. Z pohledu obcí je však důvodů ke spokojenosti pramálo. Šance na pozitivně vnímané začlenění obecních samospráv do systému péče o sociálně potřebného občana nebyla plně využita, ba dá se spíše tvrdit, že byla promarněna. Je to hlavně tím, že stát zopakoval své standardní chyby. Nedostatek

finančních prostředků na zajištění kompetencí daných úřadům obcí s rozšířenou působností a nedostatečná metodická průprava bude mít za následek, že obce nebudou schopny plnit nové povinnosti. Navíc podle nového zákona musí obec v některých případech občani sociální služby zajistit. To však ve financování není zohledněno a obec musí žádat kraj o dotaci jako každý jiný poskytovatel sociálních služeb.

Věřím, že následující řádky vám dokáží přiblížit nastávající povinnosti a postavení obcí v poskytování sociálních služeb. Po určitém čase, kdy se projeví klady a zápory nového systému, dojde jistě i k potřebným úpravám. Jsem přesvědčen, že v té době budou starostové vědět velice dobře, o co jde a také co a jak na základě praxe napravit. Sociální problematika již nebude na periferii obecního zájmu. A to může být, byť mnohdy za bolestivou cenu, jedním z „přínosů“ stávajícího zákona o sociálních službách z hlediska občanů – klientů. Obecní samosprávy se stanou aktivními v oblasti, ve které bývá jejich role v rozvinutém demokratickém světě nezastupitelná.

*Jaromír Jech, výkonný místopředseda
a předseda Komise pro zdravotně
postižené občany*

POVINNOSTI OBCÍ V SAMOSTATNÉ PŮSOBNOSTI

Povinnost zjišťovat potřebu poskytování sociálních služeb

Zjišťování potřeby poskytování sociálních služeb se odehrává podle zákona pouze na území obce. Nikoliv tedy ve správním obvodu, což by mělo usnadnit situaci tzv. dvojkovým a trojkovým obcím. Obce, které mají zpracovaný komunitní plán (dokument popisuje stávající situaci v oblasti sociálních služeb a zároveň navrhuje řešení) mohou s klidným svědomím využít statistických dat sebraných při jeho tvorbě. V malých obcích zase zpravidla nebyvá tajemstvím, který občan je už natolik starý, že mu je třeba donést oběd a pomoci s úklidem, či která rodina má více dětí a je jí třeba vypomoci finančně (což je vlastně výkon osobní asistence resp. pečovatelské služby podle nového zákona). Tyto poznatky je třeba sepsat a potřebnost některých sociálních služeb na území obce je tím vlastně zjištěna (zastupitelstvo by tuto zprávu mělo vzít minimálně na vědomí). Občany, kteří službu využívají nebo ji mohou v budoucnosti potřebovat, je pak vhodné informovat o možnosti získat příspěvek na péči od 1. ledna 2007. Ten jim bude sloužit k úhradě služby.

Největší problém se zjišťováním potřeby poskytování sociálních služeb tak pravděpodobně bude ve větších městech. Jistě lze vyjít z údajů sociálních odborů (popř. zdravotních odborů) pověřeného obecního úřadu. Jejich pracovníci by měli mít přehled, kolik občanů doposud příspěvek na péči o osobu blízkou nebo jinou pobírá (podle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů). Kontaktovat je možno i okresní správu sociálního zabezpečení, která přiznává zvýšení důchodu pro bezmocnost. Pro přesnější zjištění lze rovněž spolupracovat s poskytovateli sociálních služeb na území obce (ať již to jsou příspěvkové organizace obcí nebo nestátní neziskové organizace). Celkově to ovšem bude vždy pouze hrubý odhad, s čímž tvůrci zákona vlastně i počítají.

Povinnost zajistit dostupnost informací o sociálních službách

Zajistit dostupnost informací o možnostech a způsobech poskytování sociálních služeb na svém území lze nejlépe na úřední desce obecního úřadu (a samozřejmě i na její dálkově přístupné verzi podle § 26 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), a to např. jako soupis poskytovatelů sociálních služeb se stručnou charakteristikou jejich činnosti

a telefonním číslem nebo jiným kontaktním údajem. Vhodné je vytvořit tento adresář poskytovatelů rovnou pro širší územní okruh (např. pro správní obvod obce s rozšířenou působností), a to z důvodu snadnějšího splnění uložené povinnosti spolupracovat s dalšími obcemi, kraji a s poskytovateli sociálních služeb při zprostředkování pomoci osobám, popřípadě zprostředkování kontaktu mezi poskytovatelem a osobou. Podotýkáme, že povinností obce je zajistit dostupnost informací, nikoliv poskytovat žadatelům podrobné údaje o jednotlivých poskytovatelích. Jaká je čekací doba na místo v domově pro seniory či kolik stojí pečovatelská služba, je údaj, který úředník obce znát samozřejmě nemusí.

Dobrovolná povinnost vytvářet střednědobý plán sociálních služeb

Poslední povinností obce jako zadavatele sociálních služeb bylo v původním znění zákona vytváření střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb. Zásahem v Senátu se z povinnosti plánovat stala pouze možnost. U větších obcí, které zpravidla založily i nějakou organizaci poskytující sociální služby, půjde tak říkajíc o „dobrovolnou povinnost“, neboť celý systém poskytování státních dotací (na nichž jsou sociální služby závislé a určitě ještě nějaký čas budou) vychází z existujícího střednědobého plánu sociálních služeb kraje, který svůj plán pravděpodobně bude tvořit na základě plánů jednotlivých obcí a zkušeností jejich pracovníků. Střednědobý plán kraje bude významný především v létě roku 2007, protože tvoří povinnou součást žádosti o státní dotaci na MPSV.

Není jistě bez zájmovosti, že pravděpodobně v reakci na tento fakt Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2006–2008 stanovuje ve svém prioritním cíli číslo 3 metu zapojit

Základní termíny

Pro orientaci v oblasti sociálních služeb je třeba vědět, že zákon rozlišuje tři základní kategorie subjektů – zadavatel, poskytovatel a klient.

Zadavatel je ten, kdo se stará o síť sociálních služeb na svém území, ten kdo monitoruje poptávku po sociálních službách a měl by podporovat vznik a rozvoj zařízení poskytujících sociální služby.

Poskytovatelé sociálních služeb (jako jediní mají definici v zákoně – v § 6) si lze s jistou mírou zjednodušení představit jako ty subjekty, které sociální službu poskytují potřebným (chráněné dílny, kontaktní centra, ale i domovy pro seniory). Územní samosprávné celky jako takové nejsou poskytovateli sociálních služeb, tuto roli však často plní jejich příspěvkové organizace. Klienty sociálních služeb pak tvoří samozřejmě občané obce.

Pro obce je tedy klíčové jejich postavení jako zadavatele.

do roku 2008 alespoň 200 obcí do plánování sociálních služeb na lokální úrovni (v celé České republice bylo 6 248 obcí k 1. lednu 2005). Jak je vidět, problematika dostupnosti sociálních služeb a jejich plánování zásahem Senátu nebyla smetena úplně

Základní změna systému sociálních služeb spočívá v tom, že s penězi nyní disponuje vždy uživatel sociálních služeb. Měsíční příspěvky až ve výši 11 000 Kč mu bude vyplácet obec s rozšířenou působností, čemuž předchází sociální šetření a správní řízení. Zaměstnanci těchto obcí budou rovněž využití příspěvku kontrolovat.

Povinnost rozhodovat o přiznání příspěvku

Rozhodování o přiznání příspěvku se děje ve správním řízení. Prvním krokem je podání žádosti na speciálním tiskopise ministerstva. Ustanovení § 24 zákona nasvědčuje tomu, že by skutečně mohlo jít o jednoduchý formulář, ovšem s jedním háčkem. Tímto háčkem je poměrně snadno obejitelná podmínka označení fyzické nebo právnické osoby, která bude poskytovat placenou péči. Pokud bude žadatel tvrdit, že doposud neví, kdo mu za vyplacené peníze bude poskytovat sociální služby, není to podle zákona důvod k odmítnutí žádosti! Zároveň ani nelze podmiňovat přiznání příspěvku na péči pozdějším dodáním tohoto údaje. Až úspěšný žadatel (a nyní již příjemce příspěvku) musí do 15 dnů ode dne právní moci rozhodnutí tento údaj poskytnout pro účely kontroly. V případě, že tak neučiní, může dojít k zastavení vyplácení dávků.

Druhým krokem je náročný úkol spočívající v provedení sociálního šetření, při němž se zjišťuje schopnost samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí z hlediska péče o vlastní osobu a soběstačnosti. Sociální pracovník obce při sociálním šetření hodnotí jedincovu schopnost zvládat úkony uvedené v § 9 zákona, které jsou dále konkretizovány ve vyhlášce k zákonu (především různé záležitosti typu přípravy jídla, úpravy lůžka, atp.). Ministerstvo slibuje vypracovat metodiku sociálního šetření, se kterou by pracovníci obcí měli být seznamováni v průběhu listopadu. Celá tato oblast je prozatím dost nejasná a ministerstvo bohužel zatím nespustilo ani žádná školení pro sociální pracovníky obcí. Důvodová zpráva počítá s navýšením stavu sociálních pracovníků zhruba o 400, což je podle názoru Svazu nedostatečný počet. Dopředu bohužel nelze vyloučit různé posuzování podobných situací v odlišných místech republiky.

Následně je žádost přeposlána na úřad práce, jehož posudkový lékař vyšetřuje zdravotní stav klienta. Poté, co je úřadem práce sdělen jeho názor, v přerušném řízení

se pokračuje (nezapomeňte o tomto vyrozmět účastníka a provést záznam do spisu). Obecní úřad je tím, kdo finálně uzavře řízení rozhodnutím o přiznání příspěvku na péči. Při rozhodování pouze zohledňuje názor úřadu práce a je možné žadatele zařadit i do vyšší kategorie pro účely poskytování příspěvku na péči, než navrhoval úřad práce, nebo naopak do nižší. Pokud se žadatel neodvolá, je možné po nabytí právní moci přistoupit k výplatě příspěvku.

Zvláštní kategorii osob tvoří žadatelé, kterým je již v současnosti poskytována ze státního rozpočtu dávka, která zohledňuje jejich složitou životní situaci a potřebu prostředků na sociální službu. Jde o osoby pobírající zvýšení důchodu pro bezmocnost a také o občany, jejichž osoba blízká, často rodinný příslušník, dostává příspěvek na péči o osobu blízkou. Obě tyto dávky zaniknou a automaticky se přemění v příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách, který vždy dostane osoba potřebná sociální služby. Na obce s rozšířenou působností tato úprava klade požadavek připravit se na odlišný způsob výplaty (přesné částky jsou uvedeny v zákoně a s vypisováním složenek by měl pomoci slíbený nový hardware). Zároveň je nutné navázat komunikaci s okresní správou sociálního zabezpečení, která vyplácí zvýšení důchodu pro bezmocnost, a domluvit se s ní na předání seznamů osob, kterých se úprava týká. OSSZ má toto dokonce od 1. ledna 2007 za povinnost ze zákona.

Povinnost posuzovat neodůvodnitelnou zátěž systému

Speciálně musí zaměstnanec obecního úřadu prověřit pouze ty žadatele o příspěvek na péči a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou občany členských států Evropské unie a jsou na území České republiky hlášeni k pobytu podle zákona o pobytu cizinců. Musí zde být hlášeni nejméně tři měsíce. Nezapomeňme, že tato povinnost se bude vztahovat od 1. ledna 2007 také na občany Rumunska a Bulharska, protože se stanou též členy Unie. Boduje se několik kritérií (délka pobytu, doba zaměstnání nebo

soustavné přípravy na budoucí povolání a možnost pracovního uplatnění) a v případě nízkého bodového zisku se příspěvek na péči neposkytne a navíc se oznamuje Policii České republiky zjištění, že se osoba stala neodůvodnitelnou zátěží systému.

Povinnost ustanovit zvláštního příjemce

Příspěvek se vyplácí v českých korunách v hotovosti nebo na účet, podle toho, co bylo uvedeno v žádosti. Příjemcem je žadatel (v terminologii § 18 zákona „oprávněná osoba“) nebo zákonný zástupce či fyzická osoba, jíž byl žadatel svěřen do péče. O institut zvláštního příjemce (§ 20) byl lýtý boj v připomínkovém řízení i v Parlamentu. Přinejmenším problematické by bylo, kdyby zvláštním příjemcem mohla být i právnická osoba. V 99 % případů by to pak byl ústav, v němž je dotyčnému (zpravidla upoutanému na lůžko) poskytována sociální služba. Proto zákonná úprava stanovuje 2 podmínky pro zvláštního příjemce. Musí to být fyzická osoba a její zájmy nesmí být ve střetu zájmů se zájmy příjemce příspěvku. V případě pochybností o kvalitě zvláštního příjemce má pak obecní úřad (i klient samotný) právo požádat o písemné vyúčtování poskytnutého příspěvku. Kontrole zacházení s vyplacenými penězi však podléhá i klient samotný.

Povinnost kontrolovat využití příspěvku

Kontrola využívání příspěvku není nijak přesně upravena (opět se čeká na metodiku ministerstva). Doporučený postup při kontrole je zaměřit se na žadatele, jejichž žádosti se jevily již při podání podezřele. Zároveň je vhodné vypracovat plán kontrol, kde bude množství kontrol stanoveno úměrně množství zaměstnanců odboru. Předmětem kontroly jsou dvě skutečnosti. Zda byl příspěvek využit na zajištění pomoci a zda je pomoc poskytována adekvátně. Případná pochybení poskytovatelů sociálních služeb se hlásí krajskému úřadu jako orgánu vedoucímu registr poskytovatelů. V případě zjištění nedostatků v hospodaření s penězi poskytnutými na zajiště-

ní služby musí nejprve následovat písemné upozornění a až při druhém zjištěném nedostatku se výplata příspěvku zastaví, či dokonce příspěvek odejme. Sankce v podobě postihu za přeplatek podle tohoto zákona dotyčnému nehrozí (žádná v zákoně není) a takto utracené peníze (např. za alkohol) nelze vymáhat zpět ani jako přeplatek.

Kontrolu nakládání s příspěvkem dále ztěžuje zákonem umožněná situace, kdy pomoc poskytuje osoba blízká (např. dcera

vůči své staré matce). V tomto případě je jen velmi těžko kontrolovatelné, zda je služba poskytována v míře adekvátní příspěvku. Na jedné straně tedy nelze zjistit, zda příspěvek nekončí u rodinného příslušníka, na druhé straně by ale forma pomoci členem rodiny měla být preferována. Posoudit, kdy je poskytovaná péče neadekvátní příspěvku, vyžaduje určitý stupeň vzdělání a zkušeností. Navíc je téma zneužívání starých lidí a lidí s mentálním postižením velmi politicky citlivé. Takové případy mohou přispět k negativnímu mediálnímu obrazu obce a jejich představitelů.

Povinnost vymáhat přeplatek na příspěvku na péči

Přeplatek může vzniknout buď pochybením na straně úřadu, např. špatným zařazením do stupně závislosti, nebo chováním žadatele (neuvede přesně všechny údaje). Jak jsem již zmínil výše, za přeplatek podle tohoto zákona pravděpodobně nebude možné považovat peníze špatně využitě.

O povinnosti přeplatek vrátit rozhodují v prvním stupni obecní úřady obcí s rozšířenou působností. V druhém stupni pak krajské úřady a následně do procesu zasahují soudy. Vymáhání přeplatku, který byl konečně úřadem nebo soudem potvrzen, mají na starosti rovněž obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Zde je nutno upozornit na fakt, že přeplatek v žádném případě nelze strhávat z nadále poskytovaného příspěvku na péči (viz § 17 zákona).

V kontextu výše uvedeného, věnujme poslední odstavec institutu prominutí přeplatku. Přeplatek do 20 000 Kč lze prominout (nad 20 000 Kč pouze s předchozím souhlasem MPSV), což se může ukázat institutem více než klíčovým, protože vymáhání přeplatků se děje na účet obce a z vymožených přeplatků obec nikdy neuvidí ani korunu na pokrytí nákladů. Je totiž povinována veškeré vymožené přeplatky vrátit zpět do státního rozpočtu (§ 22 odst. 6). V případě, že budete mít tu smůlu a vznikne u vás neprominutelný přeplatek, doporu-

jujeme využít § 27 zákona o sociálních službách v kombinaci s § 106 správního řádu a požádat o vymožení přeplatku místně příslušný finanční úřad.

Obce s rozšířenou působností jsou tím orgánem veřejné správy, na kterém de facto leží tíha zodpovědnosti za správné vykonávání sociálních služeb. Nejenže zařizují všechny záležitosti kolem výplaty příspěvku na péči, ale mají ještě několik dalších významných povinností.

Poskytovat služby osobám, kterým bezprostředně hrozí ohrožení na životě či zdraví

Povinnost obsažená v § 92 písm. a) zákona o sociálních službách se v průběhu legislativního procesu stala téměř tak diskutovanou jako úprava opatření omezujících pohyb (tzv. klecová lůžka). Tento paragraf ukládá obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností zajistit v určitých případech

a v nezbytném rozsahu poskytnutí sociální služby nebo jiné formy pomoci osobě, které sociální služba poskytována není, ale je v takové situaci, že neposkytnutí okamžité pomoci může ohrozit její život nebo zdraví (metaforicky se tento stav v připomínkovém řízení označoval jako „zmrzlý klient ve dveřích obecního úřadu“). Definice obsahuje hned několik poměrně sporných momentů. Za prvé, téměř každé neposkytnutí sociální služby vede ke zhoršení zdravotního stavu (ať už fyzického nebo psychologického). Za druhé není jasné, co se rozumí jinou formou pomoci, a za třetí není jasné, jak se příslušné osoby vyhledávají. Okruh osob, kterých se toto ustanovení týká, je omezen podmínkou místa trvalého nebo hlášeného pobytu osoby ve správním obvodu trojkové obce.

Jako typový příklad byla v rámci veletrhu Hospimedica uvedena situace, kdy manželka pečuje o muže, který sociální služby od ní potřebuje (třeba z důvodu zdravotního stavu). Pokud se tato manželka sama dostane do zdravotních problémů a musí být hospitalizována, může v těchto situacích na přechodnou dobu do uzdravení se manželky zasáhnout právě obec (pokud se o dotyčného nepostará někdo jiný z rodiny).

Poskytnutí této služby je kryto speciální dotací, což stanoví i § 103 zákona. Každá dotace je nenároková a její skutečná konečná výše závisí na tom, co je schváleno ve státním rozpočtu. V tom je navrženo 100 mil. Kč, ačkoliv v důvodové zprávě k zákonu bylo navrženo 170 mil. Kč.

Sociálně pracovat s osobami ohroženými sociálním vyloučením

V § 92 zákona o sociálních službách jsou obsaženy ještě další dvě povinnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. První z nich ukládá povinnost sociální práce s osobami ohroženými sociálním vyloučením. Mezi ty patří osoby vracející se z výkonu trestu, ale i osoby ohrožené trestnou činností, osoby opouštějící ústavní výchovu a osoby, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Obec s rozšířenou působností jednak sama těmto lidem poskytuje sociální poradenství a také koordinuje poskytování dalších sociálních služeb (typicky domy na půli cesty). Při tomto spolupracuje s dalšími institucemi jako je Vězeňská služba, Mediační a probační služba, atp.

Posuzovat potřebu sociální péče u osob umístěných ve zdravotnickém zařízení

Další povinnost podle § 92 souvisí s propojováním sociálních a zdravotních služeb v oblasti lůžkové péče. Není bohužel řídkým jevem, že osoby, kterým byla poskytována zdravotní péče, po svém uzdravení nejsou schopné samostatného života a neobejdou se bez pomoci jiné osoby. Proto nadále zůstávají na lůžku ve zdravotnickém zařízení namísto toho, aby jim služba byla poskytována buď v domácím prostředí nebo u poskytovatele sociálních služeb. Je otázkou, zda se tímto neřeší nedostatek lůžek u poskytovatelů pobytových sociálních služeb a předimenzovaná kapacita lůžek ve zdravotnických zařízeních. Nový zákon nicméně s tímto stavem nic nedělá a navíc zavádí jakési úřední potvrzování tohoto stavu obcemi s rozšířenou působností. Ty totiž na základě oznámení zdravotnického zařízení zjišťují, zda je osobě umístěné ve zdravotnickém zařízení nezbytné poskytovat služby sociální péče a zároveň zprostředkovávají možnost jejího poskytnutí. Není-li obecní úřad v hledání služby úspěšný, klient zůstává nadále v nemocnici, kde jsou mu nyní místo zdravotních služeb poskytovány sociální. Vzhledem k prozatím nedostatečně rozvinuté síti sociálních služeb lze předpokládat, že tento postup bude alespoň v začát-

cích poměrně automatický (rozhodně by to ale nemělo být pravidlem do budoucna) a příspěvek na péči tak skončí u poskytovatele zdravotních služeb (byť za něj budou poskytnuty služby sociální) namísto toho, aby tyto peníze přispěly k vytváření sítě sociálních služeb.

Zastupovat osobu při vyjednávání s poskytovatelem sociálních služeb

Poslední povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností je vystupování ve smluvních vztazích podle tohoto zákona. Sociální služby budou totiž nově poskytovány pouze na základě písemně uzavřené smlouvy mezi poskytovatelem a klientem. Tento vztah ve většině případů obec přímo nezajímá – pouze v rámci řízení o příspěvku na péči, kdy musí žadatel označit poskytovatele služby. Detaily smlouvy však úředníci obce nehodnotí, to mu nepřislouší. S jedinou výjimkou obsaženou v § 91 odst. 6 zákona, kdy se pracovník obce musí aktivně zapojit do vyjednávacího proce-

su. V případě, že osoba není schopna sama jednat a nemá zákonného zástupce, zastupuje ji při uzavírání smlouvy obecní úřad obce s rozšířenou působností. Je otázkou, nakolik je toto správně z hlediska právního, protože v podobných případech by se měl pravděpodobně nejdříve ustanovit opatrovník podle občanského zákoníku, nic-

méně zákon tuto povinnost ukládá. Tyto situace mohou podle mého názoru nastat především ve spojení s výše zmíněnou činností ve zdravotnických zařízeních, a to především u starších pacientů (resp. následně klientů sociálních služeb) a rovněž v případech, kdy již ustanovený opatrovník pobývá neznámo kde.

SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ NENÍ PŘEDMĚTEM POUZE ZÁKONA O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi byl vytvořen za účelem nastavit nový systém poskytování sociálních dávek. Nicméně obsahuje i dvě ustanovení, která svou povahou patří spíše do oblasti sociálních služeb. Jedním ustanovením je obcím s pověřeným obecním úřadem ukládána povinnost vypracovat aktivizační plán a druhým je obcím s rozšířenou působností ukládána povinnost vypracovat program individuálního motivačního postupu.

Povinnost vypracovat program individuálního motivačního postupu

V prvním případě je zaúkolován zaměstnanec obce s rozšířenou působností (§ 20 zákona o pomoci v hmotné nouzi) a pro vymezenou skupinu osob vypracovává Program individuálního motivačního postupu (zkráceně PIMP). Dokument by měl být strukturován ve formě dílčích kroků a časového rozpisu jejich plnění, přičemž tyto kroky by měly vést k zabránění sociálního vyloučení. Vypracování programu je podmínkou pro poskytnutí dávky nazvané mimořádná okamžitá pomoc. Vzhledem k cílovým skupinám, pro něž se program

vypracovává (propuštění z výkonu vazby či trestu odnětí svobody, z psychiatrické léčebny, osoba ohrožená trestnou činností jiné) je možné toto ustanovení chápat jako jakési rozpracování § 92 písm. b) zákona o sociálních službách. Proto pravděpodobně na vypracování PIMPU a poskytnutí dávky podle zákona o pomoci v hmotné nouzi bude často bezprostředně navazovat řízení o poskytnutí příspěvku na péči.

Povinnost vypracovat aktivizační plán

Druhý dokument s názvem aktivizační plán vypracovávají úředníci obcí s pověřeným obecním úřadem. Aktivizační plán více za-

padá do ducha zákona o pomoci v hmotné nouzi, který se snaží o podporování pracovních návyků lidí a o to, aby preferovali práci před závislostí na dávkách. Proto každý, kdo bude alespoň 6 měsíců pobírat příspěvek na živobytí podle tohoto zákona, bude nucen rovněž plnit určitý harmonogram jednotlivých opatření. I když v tomto případě za účelem zbavení se závislosti na sociálních dávkách a ne za účelem omezení rizika sociálního vyloučení (ačkoliv to spolu může souviset). Jakkoliv se to na první pohled nezdá, i lidé nezaměstnaní jsou obecně považováni za zranitelné a potřebné sociálních služeb a vypracováním podobného plánu se jim vlastně poskytuje sociální služba.

PaedDr. Jiří Miler se zabývá sociálními službami od roku 1990, kdy se stal ředitelem ústavu sociální péče pro dospělé lidi s mentálním postižením. V roce 1998 byl zvolen místostarostou Města Český Dub, kde je i v současné době zastupitelem SNK ED. V době, kdy vykonával funkci místostarosty se podílel na řadě celorepublikových aktivit a projektů v sociální oblasti zaměřených především na kvalitu sociálních služeb. Od

roku 2002 pracoval na Krajském úřadu Libereckého kraje jako krajský metodik rozvoje sociálních služeb. Od září začíná pracovat jako manažer projektu „Plánování rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji a vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů jako jeho nedílná součást“, jehož realizátorem je INSTAND – Institut pro podporu vzdělávání a rozvoj kvality ve veřejných službách, o.s. Jiří Miler je v Libereckém kraji známý v oblasti sociálních služeb především jako člověk, který dokázal zásadním způsobem transformovat ústav sociální péče v Hodkovicích nad Mohelkou a který důrazně upozorňuje na nutnost transformace dalších ústavů na území kraje a celé ČR.

Se sociálními službami máte zkušenosti jako komunální politik, jako poskytovatel sociálních služeb z doby, kdy jste byl ředitelem ústavu, jako inspektor kvality sociálních služeb a krajský metodik. Pomáhají Vám tyto zkušenosti v pohledu na zákon o sociálních službách?

Myslím, že zcela určitě. Je dobře, když má člověk rozdílné zkušenosti s poskytováním sociálních služeb a musím říci, že každý pohled je přece jenom trochu jiný. To je také asi jeden z důvodů, proč příprava zákona trvala tak dlouho. Sladit mnohdy značně odlišné zájmy zainteresovaných skupin je dost složité. Z tohoto pohledu ve mně ale převládá spíše dobrý pocit z toho, že je zákon o sociálních službách na světě a doufám, že zvládneme postupně všechny jeho nedostatky tak, aby ještě byla zachována jeho původní myšlenka. Jako komunální politik lépe rozumím tomu, s čím se obce potýkají a co je pro ně potřebné udělat, aby se v nové situaci lépe zorientovaly. Jako bývalý ředitel ústavu sociální péče si zase uvědomuji, jaké problémy musí poskytovatelé služeb v ústavě řešit, kde končí jejich možnosti a musí pomoci obec nebo kraj. A konečně jako pracovník kraje jsem si asi nejvíc uvědomoval, jak těžká práce nás všechny s implementací zákona ještě čeká a že ještě není vyhráno.

V čem byste tedy stručně viděl největší přínosy a rizika zákona o sociálních službách?

V obecné rovině nelze upřít zákonu o sociálních službách řadu přínosů. Měl by zajišťovat svobodnou volbu podpory a služby na základě potřeby každého jednotlivce. Přínosem jsou zcela určitě registrace poskytovatelů sociálních služeb nebo inspekce kvality služeb. To jsou prvky v sociálních službách zcela nové a dobré. Doufám také, že změna alokace zdrojů z dotací zařízení sociální péče na individuální příspěvek na péči přinese očekávanou změnu v tom, že budou preferovány služby v přirozeném prostředí než jak tomu je doposud v nějakém ústavním zařízení. A to by také mělo pomoci ústavním zařízením dosáhnout potřebné kvality služeb, pokud to v konkrétním zařízení vůbec jde. A rizika? Ta největší jsou skrytá v často zmiňovaných přínosech zákona. Tak například svobodná volba služby uživatelem nebude fungovat, pokud dostatečně kvalitně nezvládneme proces posuzování

závislosti a potřebnosti uživatele služeb, s čímž souvisí stanovení výše příspěvku. Stávající nedostatečná výše příspěvku nemusí podporovat vznik potřebných alternativních služeb, neboť ty budou nadále významným způsobem závislé na dotaci ze státního rozpočtu. Mám také obavu z toho, že obce budou také nemalým způsobem doplácet ze svých rozpočtů na zajištění nových povinností. Budou muset přijít noví pracovníci, pro které musí být vytvořeno pracovní zázemí, musí být zajištěno jejich vzdělávání. To všechno stojí peníze. Těžko se pak v zastupitelstvu vysvětluje, že principy zákona jsou dobré, když musíte finance ubírat z jiných důležitých kapitol rozpočtu obce.

Naplnování kterého ustanovení zákona se nejvíce obáváte v praxi? A z hlediska kraje?

Je jich víc, ale asi ustanovení týkající se příspěvku na péči. Posuzování péče o vlastní osobu, stanovování výše příspěvku a kontrola využívání příspěvku, to jsou pro obce zcela nové povinnosti, s kterými není téměř žádná zkušenost. A to se bohužel netýká jen pracovníků obcí, neboť ve stejné pozici jsou i krajští úředníci. Je stále mnoho nejasností, jak postupovat. Myslím, že se to nejvíce ukáže právě v odvolacím řízení na kraji. Vůbec nedokážu odhadnout, co po prvním lednu nastane. A z hlediska kraje? Bohužel zase musím zmínit financování služeb. Již v současné době se u přidělování dotací počítá s krajskými střednědobými plány. Myšlenka dobrá, ale v kolika krajích již v současné době takový funkční plán existuje? Rozhodování o přidělení dotací může být hodně formální. Problémem je také nízké stanovení příspěvků na péči v kombinaci s regulací výše úhrad za služby. To způsobí situaci, kdy např. poskytovatelé rezidenčních služeb budou zase jen a jen vyžadovat dotace, aniž by se někdo zamýšlel a možná rozpoznal efektivní a kvalitní službu od neefektivní, kterou by možná bylo vhodné nahradit službami levnějšími nebo ji zcela zrušit. Velkou obavu mám z toho, že nízký příspěvek na péči a závislost na dotaci nepovede k transformaci a vnitřní restrukturalizaci míst pro skutečně potřebné uživatele. Alespoň ne v prvních letech po účinnosti zákona.

V novém systému budou kraje rozdělovat dotace, jak zařízením, která zřizují, tak zařízením obcí a dalších subjektů. Některé obce se obávají, že by mohlo dojít k zvýhodňování krajských zařízení. Co si o tom myslíte?

Umím si to představit, ale nechtěl bych z toho kraje předem podezírat. Už jsem mluvil o tom, že v našem kraji také nefungují ještě všechny mechanismy, které by měly být součástí rozhodovacího procesu při udělování dotací. Myslím tím především vytvořený funkční střednědobý plán a systém hodnocení služeb podle jednotné metodiky. Obce musí „tláčit“ své kraje k nastavení jasných a průhledných pravidel přidělování dotací. Musí mít pocit, že je to právě společné vytváření střednědobého plánu, které jim může výrazně pomoci spolurozhodovat o financích na sociální služby, kterých nebude nikdy a nikde dost.

Máte povědomí o finančním dopadu zákona na kraj?

Na to je těžká odpověď. Při absenci komunitních plánů obcí a krajského střednědobého plánu budou asi první ucelené odhady finančních dopadů zákona učiněny po ukončení dotačního řízení. Myslím ale, že zásadní dopad na financování kraje může také nastat v souvislosti se zabezpečováním kvality v rezidenčních službách. Pokud se ptáte na to, kolik finančních prostředků bude vypláceno na příspěvcích na péči, tak toto číslo mi není známo.

Vytváříte již střednědobý plán sociálních služeb a jak jste do jeho tvorby zapojili obce?

V Libereckém kraji byla již učiněna řada aktivit, které k vytváření střednědobého krajského plánu směřují. V roce 2003 jsem uskutečnil celostátní konferenci o komunitním plánování, byla navázána spolupráce s obcemi III. typu. Některé již třetí rok velmi slušně vytvářejí svůj plán sociálních služeb. Provedli jsme hodnocení kvality ve všech zařízeních, která kraj zřizuje a nastartovali proces tvorby jejich rozvojových plánů. V rámci projektu Phare 2003 bylo provedeno v padesáti službách pro seniory sebehodnocení s následnými konzultacemi. Spolupracovali jsme tři roky v metodických skupinách s poskytovateli sociálních služeb. Myslím, že analýz a informací už máme dost, teď jde především o smysluplné propojení aktivit na obcích a kraji. To by se mělo stát v rámci projektu, který v Libereckém kraji realizujeme a v rámci kterého dojde k mimo jiné k vytvoření krajské koordinační struktury v oblasti plánování sociálních služeb. Cílem je vytvořit prostor pro vzájemnou spolupráci kraje s obcemi. Osobně se domnívám, že slušná verze střednědobého plánu by mohla být

v první polovině roku 2008. Už od poloviny příštího roku by ale měly fungovat určité plánovací a rozhodovací mechanismy v rámci koordinační struktury kraje.

Plánujete nějaká školení pro úředníky obcí s rozšířenou působností vzhledem k tomu, že kraj je odvolacím orgánem v řízení o příspěvku na péči?

Často diskutovaná otázka kapacit a možností kraje. Možná na tom jsou kraje jako obce. Nové povinnosti od státu a chybějící kapacity. Na začátku je ale také otázka, zda kraje už ví jak a co mají školit. V době, kdy ještě nemáme prováděcí vyhlášku a věci se stále vyvíjejí, si troufnu říci, že asi ne. Na druhou stranu si ale myslím, že kraj s touto rolí přirozeně počítá a udělá vše proto, aby se sociálním pracovníkům na obcích dostalo kvalitních informací a obce postupovaly co nejvíce profesionálně. Se vzděláváním jak přímo z kraje, tak prostřednictvím partnerských organizací, má Liberecký kraj dostatečné zkušenosti a myslím, že v nich bude úspěšně pokračovat.

Děkujeme za rozhovor.

Mgr. Jaroslava Rovňáková, vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy, pracuje v sociální oblasti již od roku 1975. Dobře poznala fungování dřívějšího systému poskytování sociální péče a nejen z toho důvodu se od roku 1990 zasazuje o úspěšné zavádění změn spojených s reformou sociálních služeb. Účastnila se celé řady celorepublikových projektů, zejména česko-britského projektu

na podporu reformy sociálních služeb, jehož výstupy jsou v Ostravě intenzivně realizovány a podporovány. Další projekty jsou spjaty s problematikou národnostních menšin - projekt „Minority a migranti v kontextu místní správy“ a „Integrace menšin v ČR“, ve kterém město Ostrava v období tří let spolupracovalo s nizozemskými partnery města Eindhoven na řešení složitých otázek soužití většinové a minoritní společnosti. V současné době je pod garancí odboru realizováno několik projektů: ve spolupráci s Ministerstvem vnitra je to projekt „Systém včasné intervence“, jehož základním posláním je rychlá, adekvátní a efektivní reakce všech institucí, do jejichž působnosti spadá péče o rizikové a ohrožené děti, směřující k nápravě nežádoucího stavu - delikventního jednání dítěte, ohrožení dítěte apod. S podporou Evropské unie jsou na území statutárního města Ostravy realizovány dva projekty, zaměřené na proces komunitního plánování a zvyšování kvality sociálních služeb.

Jaké přínosy a rizika pro obec spatřujete v novém zákoně o sociálních službách?

Zákon o sociálních službách jsme všichni, kteří pracujeme v této oblasti, dlouho očekávali. Zákon je na světě a to je přínos. Vytvořil legislativní rámec a pravidla pro poskytovatele sociálních služeb. Zavedl větší transparentnost v systému v souvislosti s typologií služeb včetně požadavku na odbornost a kvalifikaci zaměstnanců. Přínos spatřuji i v zavedení registrací poskytovatelů.

Zákon klade důraz na kvalitu na základě vypracovaných standardů a zavádí inspekci kvality.

Motivačním prvkem pro uživatele služeb se jeví příspěvek na péči a s tím související možnost svobodné volby sociální služby a poskytovatele. Zde ale spatřuji i riziko, které je možná výraznější

v dané době, neboť ne vždy a všude jsou vytvořeny podmínky pro volbu. Nabídka poskytovatelů sociálních služeb ani jejich kvalita není dostatečná a rovnoměrně dostupná.

Mám také obavu, jak obce zvládnou, se stávajícími sociálními pracovníky (úředníky), posuzování závislosti občana a návazně dva posudkové lékaři vyhodnocení a stanovení stupně závislosti.

Zatížení obcí, které musí plnit povinnosti vyplývající ze zákona je obrovské a nejsem přesvědčena o tom, že obce byly na tuto situaci dostatečně připraveny. Finanční nároky na rozpočet obce jsou vysoké. Automaticky se předpokládá, že si zařazení nárůst zaměstnanců, jejich vybavení a umístění. Noví zaměstnanci mohou po výběrových řízeních nastupovat až ke konci roku. Neexistence prováděcích předpisů a SW vybavení komplikuje situaci v proškolení a přípravě na realizaci zákona.

Za největší riziko úspěšnosti této změny označuji špatnou komunikaci ministerstev s obcemi, absenci přípravy obcí na nový systém služeb a zcela nedostatečnou informovanost spolupracujících rezortů (např. zdravotnictví, školství...) a ignoranci vůči občanům – uživatelům služeb.

Naplnění kterého ustanovení zákona se nejvíce z pohledu obcí obáváte v praxi?

Jednoznačně je to pasáž zákona, která upravuje příspěvek na péči, posuzování soběstačnosti občana a kontrolu využití příspěvku. Tato obava je způsobena nedostatečnou informovaností občanů o tomto novém systému, ale také nepřipraveností a nedostatečným počtem úředníků, kteří budou agendu vykonávat.

Dále pak jako velmi problematický se mi jeví § 92 odst. a) ... obecní úřad obce s rozšířenou působností zajišťuje osobě, které není poskytována sociální služba a je v takové situaci, kdy neposkytnutí okamžité pomoci by ohrozilo její život nebo zdraví, poskytnutí sociální služby přemýšlím, jakými nástroji je vybavena obec, aby dostala tomuto ustanovení, pokud sama není poskytovatelem vhodného typu služby.

Také přechodná ustanovení, zvláště § 120 odst.6) v návaznosti na stávající domovy penziony pro důchodce, které se podle odst. 9) téhož paragrafu změní na domovy pro seniory a po dobu tří let budou platit stávající rozhodnutí, mě nenechávají v klidu.

Zákon nemáme „zažitý“ a hlavně nejsou k dispozici prováděcí vyhlášky, kde samozřejmě můžeme získat další informace.

Máte nějaké odhady o finančních dopadech zákona na obecní rozpočet?

V současné době bych řekla, že máme jistou „finanční nejistotu“. Město Ostrava je velkým poskytovatelem sociálních služeb včetně finanční podpory NNO. Účelové dotace na poskytování sociálních služeb pro NNO na rok 2007 jsou plánovány ve výši 55.000 tis. Kč. Příspěvek města jen pro 9 příspěvkových organizací byl 255.000 tis. Kč/rok. Příspěvek ze státního rozpočtu (účelová dotace na lůžko) byl 132.054 tis. Kč/rok. Příjmy z bezmocností cca 15.701 tis. Kč/rok. Na rok 2007 byly provedeny propočty dokladovaných příjmů z úhrad za poskytovanou péči v návaznosti na poskytované bezmocnosti stávající klientely, což činí cca 66.000 tis. Kč. Vzhledem k „neznámé“ z přiznané (nepřiznané) dotace z MPSV a dalších zdrojů příjmů navrhujeme vytvořit rezervu 82 mil. Kč v rozpočtu města.

Další výdaje vznikají již nyní při přípravě pracovišť na příspěvek na péči, který bude Magistrát města Ostravy zabezpečovat pro celé 320 tisícové město + širší správní obvod, do kterého spadá 12 obcí z 37 tisíci obyvatel.

Na zajištění této agendy bude podle velmi hrubých odhadů, přijato 12 zaměstnanců. Přestože mám třicetiletou praxi v této oblasti, netroufám si odhadnout, zda je to málo nebo moc. Jen osobní náklady lze odhadnout na cca 4 mil. Kč. Nechci uvažovat o zřízení a vybavení pracovišť, to by byla z mé strany velká odvaha.

Dále do odhadovaných dopadů zatím nezahrnuji terénní sociální služby, jejichž poskytovatelem je taktéž město Ostrava, prostřednictvím městských obvodů. Musím zdůraznit, že město Ostrava je velmi vnímavé k potřebám svých obyvatel a vychází požadavkům našeho odboru maximálně vstříc. Může si však takovou vstřícnost dovolit menší obec?

Jak se připravujete na obci na nový zákon (byli přijati noví zaměstnanci, proběhlo nějaké školení, atp.)?

Na obci se musíme připravovat již od přijetí zákona, bohužel nejsou k dispozici prováděcí vyhlášky, HV a SW a v neposlední řadě ani zaměstnanci na příspěvek na péči. Jak jsem již uvedla v předchozích pasážích obecně informovanost je na velmi nízké úrovni.

Spolupráci s krajskými úřady, od nichž očekáváme informace, je na dobré úrovni, ale dostane se nám takových informací, jaké jsou zaměstnanci schopni vyprodukovat. Výklad zákona si nikdo nemůže dovolit udělat. Takže se vzájemně doplňujeme v názorech na jednotlivá ustanovení zákona.

Je samozřejmostí, že jsme seznámili s nastávajícími změnami v sociální oblasti především vedení a orgány města, které informujeme průběžně o daném stavu.

Starosty, místostarosty a tajemníky městských obvodů, kterých je u nás 23, zaměstnance sociálních odborů, poskytovatele sociálních služeb na území města a také jejich prostřednictvím se snažíme informovat občany.

Spolupracujeme i se zástupci tisku a dalších sdělovacích prostředků. V tomto směru musím velmi vyzvednout význam procesu komunitního plánování, při němž jsme v neustálém kontaktu se všemi zainteresovanými a můžeme si informace rychle vyměňovat a vzájemně s poskytovateli konzultovat sporné věci.

Zúčastňujeme se všech nabízených školení. K plánovaným školicím akcím pořádaných MPSV a potažmo KÚ mohu jen říci, že jsou pozdě a je na ně málo času. Jako ostatně na celou, tak významnou akci.

Spolupracujete s krajem zejména v oblasti přípravy dotačního řízení?

Dotační řízení je již za námi. O přípravě nelze hovořit, až na jeden seminář, pořádaný KÚ. Jinak si obce a poskytovatelé museli poradit sami s využitím webových stránek MPSV.

Má vaše obec střednědobý plán sociálních služeb a máte možnost alespoň nějak ovlivnit podobu krajského plánu?

Naše město Ostrava, jak již jsem výše uvedla, se zabývá komunitním plánováním od r. 2003. V prosinci 2004 byl zastupitelstvem města schválen 1. Komunitní plán rozvoje sociálních služeb ve městě Ostrava do r. 2006. V současné době proces pokračuje a je připravován 2. Komunitní plán.

Dovolím si poznamenat, že dosud nám nebyla nabídnuta možnost spolupracovat na podobě krajského střednědobého plánu a nemáme oficiální možnost jeho ovlivnění. Krajský střednědobý plán tudíž neexistuje a zvláště při posuzování žádostí o dotace na r.2007 to považuji za velmi podstatné.

Děkujeme za rozhovor

A JAK NA TYTO OTÁZKY ODPOVÍDÁ ZÁSTUPCE ODPOVĚDNÉHO MINISTERSTVA?

Mgr. Martin Žárský, ředitel odboru sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí ČR

Jak se zákon o sociálních službách dotkne obcí, jaké jsou přínosy a rizika?

Od realizace II. etapy reformy veřejné správy snad neexistuje zákon podobného typu, který by se působností obcí nedotýkal. Stejně tak je tomu i v případě zákona

č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Jistě je čtenářům známo, že ustanovení zákona se týkají jak samostatné působnosti všech obcí, tak i přenesené působnosti obcí s obecním úřadem s rozšířenou působností. Co se týká samostatné působnosti, jde podle mého názoru o další rozvinutí obecně ukládaných kompetencí v zákoně o obcích, podle něž je obec vybave-

na kompetencemi směřujícími k zajištění vhodných životních podmínek svých občanů. Zákon o sociálních službách tuto obecnou úpravu zpřesňuje na podmínky sociálních služeb.

Ovšem větší nároky jsou zákonem o sociálních službách kladeny na tzv. obce III. typu. Nebudu na tomto místě rozepisovat výklad všech uložených povinností, ale zmíním, jak jsou vytvářeny podmínky pro zvládnutí předmětných činností.

Nevím jak pojmout otázku rizik, tj. zda se ptáte na rizika pro obce nebo na rizika, které může způsobit postup obcí? Myslím však, že směřujete svou otázkou do oblasti rizik pro obce. Dle mého názoru je největším rizikem dlouhodobě poddimenzovaná agenda obcí v sociální oblasti, což samozřejmě také souvisí s obecnou „nepopulárností sociálky“. Výsledkem totiž může být stav, že i přes navýšení příspěvku na výkon státní správy se nepodaří dostatečně personálně zabezpečit dané agendy.

Kterou změnu pro obce považujete za nejzásadnější?

Podle mého názoru nejzásadnější změna již proběhla v rámci reformy veřejné správy. Ukládané povinnosti obcím ve smyslu zákona o sociálních službách jsou důsledkem tohoto již nastalého procesu.

Zákon ani vyhláška mnohé věci nerozebírají do potřebných podrobností (posuzování příspěvku, kontrolu jeho využití, posouzení neodůvodněné zátěže systému atd.), plánuje se vydání metodik. Jakou podporu mohou obce od MPSV očekávat?

V první řadě je posílen celkový objem příspěvku na výkon státní správy, a to v případě dopadů zákona o sociálních službách o 203 mil. Kč. Příspěvek bude obcím rozepisován podle obvyklého klíče. Za druhé obce budou vybaveny počítačovou technikou a samozřejmě také příslušným softwarem. Všichni pracovníci obcí budou proškoleni v užívání tohoto informačního systému.

V těchto dnech je dokončena série metodických pokynů k provádění zákona o sociálních službách a tyto metodické pokyny budou projednány na pracovních seminářích pro pracovníky obcí III typu a pracovníky krajských úřadů ve všech krajích v průběhu listopadu t.r. Mimo tyto plošné akce probíhají dílčí konzultace s jednotlivými obcemi.

Počítáte s podporou vytváření střednědobých plánů sociálních služeb na obcích? Jak velká obec by podle Vás už měla mít takový plán?

Byť tuto povinnost zákon neukládá, hovoří pouze o možnosti, zpracovávat tyto plány, považují jejich zpracování za základní východisko pro realizaci dalších povinností obcí a současně za východisko pro komunikaci se všemi aktéry systému. MPSV bude nadále metodicky i finančně podporovat obce, které se do procesu plánování pustí. Velikost obce není primárně rozhodující, ale praxe ukazuje, že personální a informační kapacity pro tuto činnost jsou k dispozici především ve větších obcích, tj. obcích, které mají již charakter města. Tyto obce by měly své kapacity nabízet menším obcím, které formálně či neformálně spadají do územní působnosti této větší obce. Doporučujeme také, aby se pro účely naplňování potřeb v oblasti sociálních služeb obce sdružovaly.

Jak bude ministerstvo podporovat účast obcí při vytváření střednědobého plánu sociálních služeb kraje?

Za první metodicky a za druhé finančně. Předpokládáme, že v rámci nového programovacího období pro čerpání evropských strukturálních fondů (2007 až 2013) budou v této oblasti masivně projekty obcí a krajů podporovány.

CO ZAZNĚLO NA JEDNÁNÍ KOMISE PRO INFORMAČNÍ SYSTÉMY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH?

Ačkoliv se to může zdát v souvislosti se zákony o sociálních službách a o pomoci v hmotné nouzi zvláštní, o jejich zavádění do praxe jednala i Komise pro informační systémy měst a obcí. Jako hosta si totiž na své výjezdní zasedání v Českých Budějovicích pozvala ředitele odboru informatiky MPSV Ing. Romana Kučeru a téma jednání byla příprava nového informačního systému, prostřednictvím kterého by měly obce zákon realizovat. Zprávy, které pan ředitel přednesl, jsou následující.

Většina potřebného hardwaru (pro ilustraci – pro aplikaci nového zákona bude celkem potřeba zhruba 3 800 počítačů, 3 000 osobních tiskáren, 160 frankovacích strojů, 500 multifunkčních zařízení) by sice měla být doručena obcím nejpozději do konce listopadu (ve dvou etapách, první dodávky již probíhají), ale vypadá to, že komunikační připojení k síti WAN MPSV nebude zvládnuto pro všechny obce. Systém počítá s alternativním spojením přes internet. Testovací verze softwaru pro vybrané pilotní obce (který vyrábí společnost OKsystem) byla dokončena k 19.9.2006, verze pro školení uživatelů bude k dispozici od 1.11.2006, kdy budou spuštěna školení pro více než 4 000 přihlášených úředníků na celkem 344 školících dnech po celé republice. Verze pro plošný zkušební provoz na obcích by měla být hotova do 20. listopadu. Od tohoto dat si tedy budou moci úředníci vyzkoušet práci s databází, ovšem s tím, že zkušebně vložená data po novém roce v databázi nenaleznou. V pátek 29. prosince 2006 v 13:00 se databáze uzamkne, MPSV vymaže všechna data a během víkendu nahraje údaje z Okresních správ sociálního zabezpečení o asi 185 000 občanech, kteří pobírají

zvýšení důchodu pro bezmocnost. Důvodem je skutečnost, že oba zákony neobsahují přechodné ustanovení o možnosti předat osobní údaje současných klientů systému sociální péče.

Údaje o osobách pobírajících příspěvek při péči o osobu blízkou (PPOB), jejichž osoby blízké by měli pobírat po novém roce příspěvek na péči, budou muset do systému vložit po 1. lednu 2007 sami úředníci obcí. Další komplikací je fakt, že ještě stále nebylo vypsáno výběrové řízení na tisk formulářů prostřednictvím nichž se bude o novou dávku žádat, a proto budou úředníci zpočátku stahovat a tisknout formuláře z internetu. Důvodem je, že předmět soutěže – formuláře – musí být nejdříve zpracovány a schváleny, a pak je teprve možné soutěž zveřejnit.

V řešení je rovněž problematika spisové služby, otázka nekompatibility spisové služby jednotlivých obcí s nově zaváděným systémem bude vyřešena nejpozději do konce dubna příštího roku zveřejněním příslušného rozhraní. Již bylo zveřejněno XML rozhraní pro komunikaci obou aplikací (OKnouze a OKslužby) s účetními systémy. Do konce roku MPSV zajistí ještě exportní data u obou systémů pro zpracování kompatibilního média pro Českou poštu – platby složenkami.

V současné době probíhají semináře s informatiky všech obcí, kterých se zavádění obou systémů týká, včetně krajských úřadů – registr poskytovatelů sociálních služeb. Všechny potřebné informace k zavádění informačního systému hmotné nouze a sociálních služeb lze nalézt na www.mpsv.cz/tmp/hmotna_nouze.

